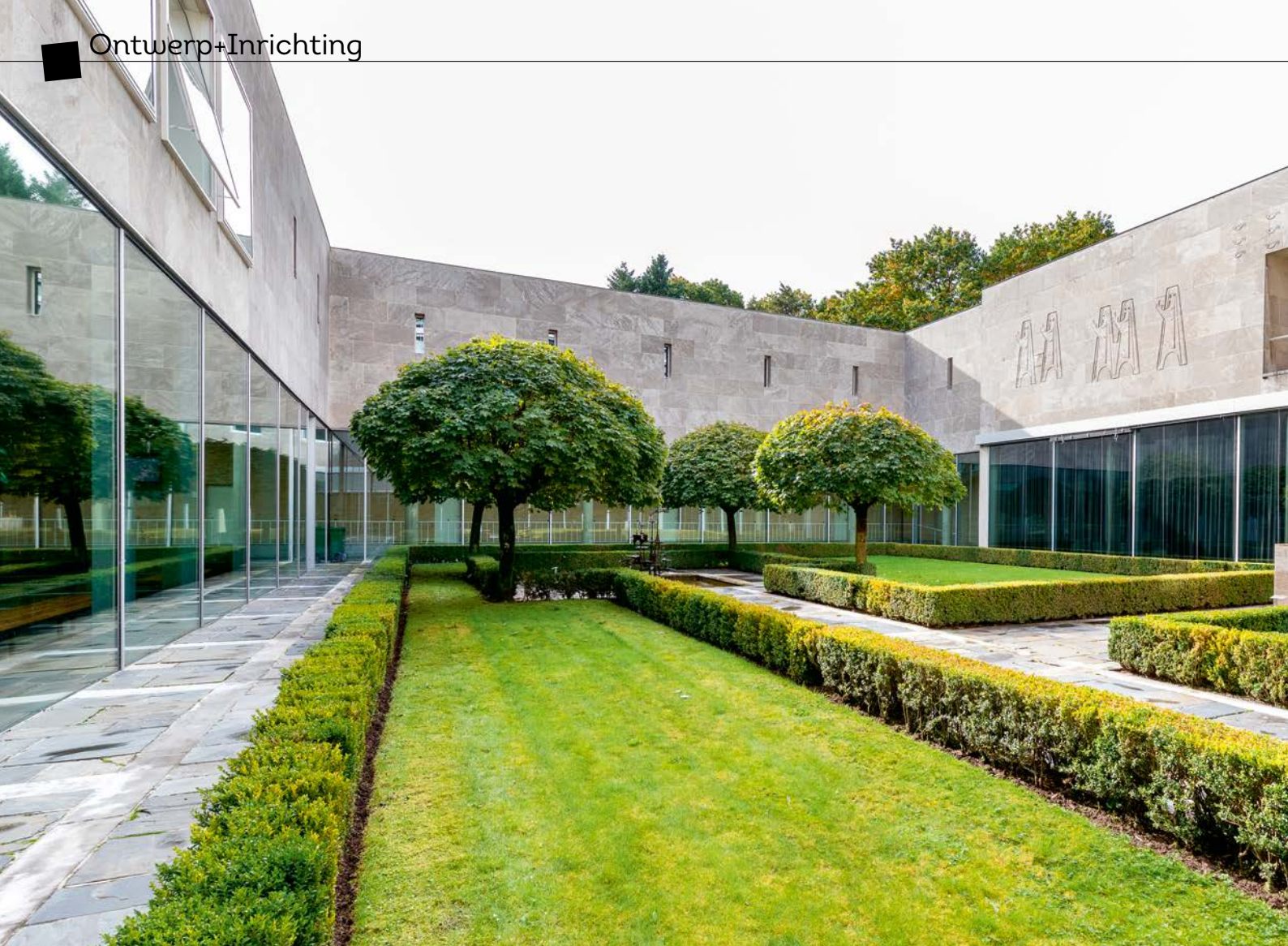

De gevels van het Cobbenhagengebouw zijn bekleed met muschelkalksteen en witgeverfde puin en ramen.

Jaren '60

Binnen en buiten ultiem verbonden in universiteitstuinen

Zestig jaar oud zijn de twee binnentuinen van het oudste gebouw van de Universiteit van Tilburg. Op enkele toevoegingen na, zien ze er nog precies zo uit zoals tuin- en landschapsarchitect Pieter Buys (1923-2018) ze in 1962 ontwierp. Hij werkte nauw samen met de architect van het gebouw Jos. Bedaux waardoor binnen en buiten ultiem met elkaar zijn verbonden.

TEKST **Miranda Vrolijk** FOTO'S **Paulien Varkevisser**

Vlnr: Pieter Siebers, project-leider Academisch Erfgoed, Han Thijssen, partner-dga van MTD Landschapsarchitecten en Bram Groothuis, medewerker contractmanagement Tilburg University.

Het Cobbenhagengebouw is als een moderne abdij: met een vierkante open binnenplaats en een 'kloostergang' eromheen waar je door de glazen gevels overal zicht hebt op de tuin. Rond een kloostertuin konden de monniken eindeloos wandelen, belangrijk voor rust, studie en bezinning. Waardes die goed passen bij een universiteit.

De vloer van Noors leiste en witmarmere banden loopt naadloos door in de binnentuin. Die fungeert als kijktuin. Je kunt er niet in, maar overal is door de grote glazen gevels contact met de tuin die een rustige, statische inrichting heeft.

„De universiteit is erg zuinig op de twee binnentuinen van het oude Cobbenhagengebouw.” Aan het woord is Pieter Siebers, projectleider Academisch Erfgoed. Samen met Bram Groothuis die de tuinen beheert en landschapsarchitect Han Thijssen van MTD Landschapsarchitecten uit Den Bosch - dat het bureau van Pieter Buys heeft voortgezet - leidt hij Tuin en Landschap rond door het gebouw en de twee tuinen.

Als je naar de Tilburgse universiteit rijdt, lijkt je eerder een parkachtig recreatiegebied te betreden dan een bolwerk van wetenschap, overal bomen, heesters, groen: de universiteit lijkt in een bos te liggen, „en dat is ook zo”, zegt land-

schapsarchitect Thijssen. Eind jaren vijftig had de Economische Hogeschool van Tilburg - de voorloper van de universiteit - door het oplopende studentenaantal een nieuw hoofdgebouw nodig. Als locatie werd gekozen voor het oude warandebos ten westen van de stad. Thijssen: „Voor de bouw van de school is als het ware een perceel uitgehakt in de rand van het sterrenbos.” Maar wel op een zorgvuldige manier. „Het landschap is maatgevend, ook bij de bouw van de faculteitsgebouwen in de jaren daarna”, vult Siebers aan. „De inbedding in het groen is belangrijk, we zijn een groene campus, dat is ons visitekaartje.”

In vergelijking met het bosrijke landschap buiten het gebouw zijn de twee binnentuinen buitengewoon artificieel met hun geometrische vormen, strakke hagen, in vorm gesnoeide bomen, leilindes en strakke gazons. Buys heeft duidelijk het

contrast gezocht met de landschappelijke omgeving van vrijgroeïende vormen. Anderzijds sluit de formele, architectonische inrichting van de binnentuinen wel helemaal aan op het Cobbenhagengebouw, dat als een van de hoogtenpunten wordt gezien van zijn ontwerper: architect Jos. Bedaux.

Het bureau van Pieter Buys werd in 1960 door Bedaux bij het project betrokken. Dat architect en landschapsarchitect nauw hebben samengewerkt, is duidelijk te zien. Binnen en buiten zijn permanent met elkaar in verbinding. Zo wordt de kleinste binnentuin van 15 bij 20 meter (zie foto's boven) aan vier zijden omringd door glazen gevels zonder kozijnen. De vloer van Noors leiste en witmarmere banden loopt buiten door zodat het onderscheid tussen binnen en buiten minimaal is.

De tuin fungeert als kijktuin: hij is niet toegankelijk, maar overal heb je zicht op >

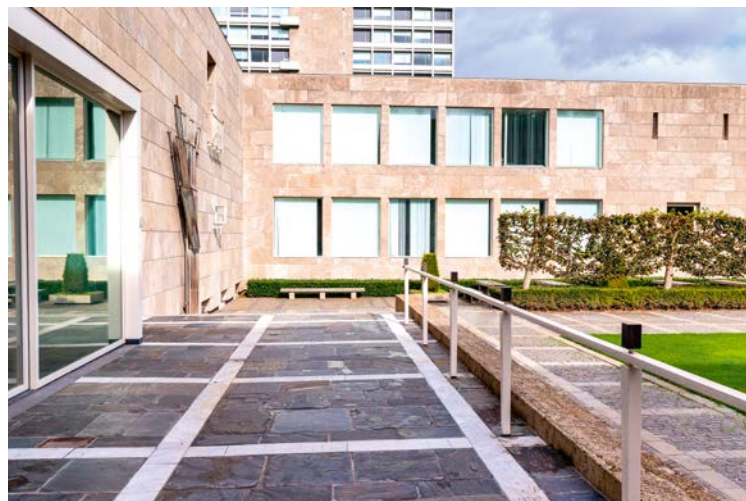
Het Cobbenhagengebouw ligt net als de andere universiteitsgebouwen in een bosrijke omgeving. De formele inrichting van de twee binnentuinen contrasteert daar sterk mee en is juist afgestemd op de bouwarchitectuur. Een brede entreepoort geeft toegang tot de grootste binnentuin met het verhoogd plateau. Langs de randen van het gebouw – zowel links als rechts – plaatste Buys ook twee hagen als subtiële overgang van gebouw naar tuin.

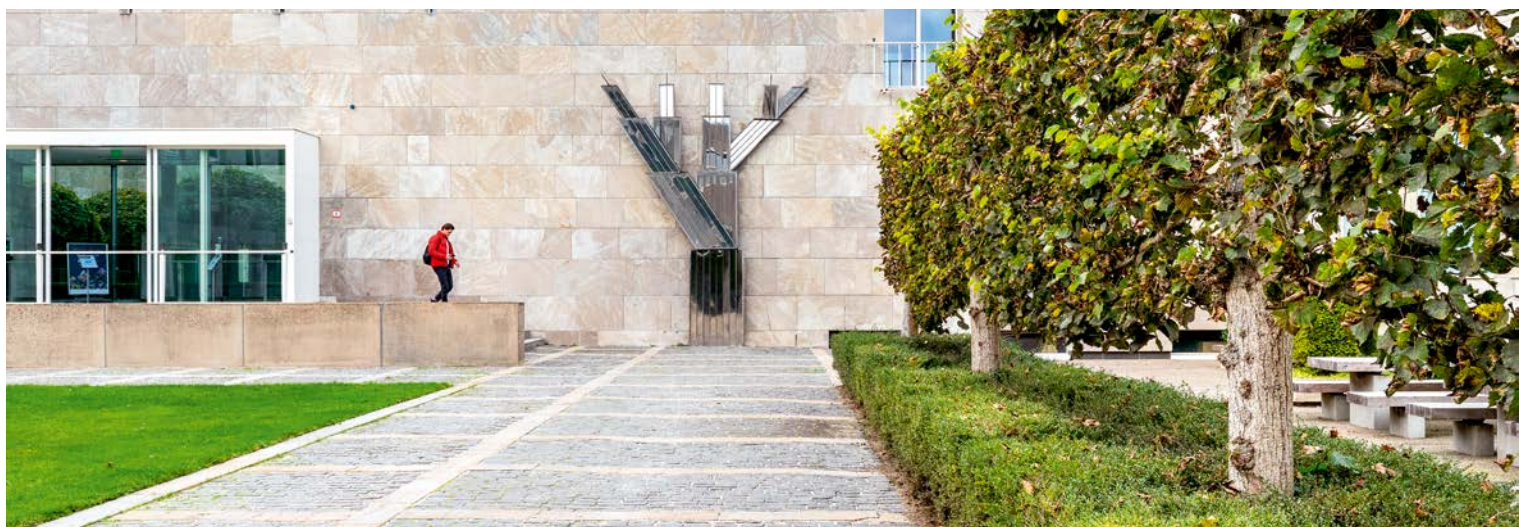
Voor de hoofdingang van het Cobbenhagengebouw ligt het verhoogd plateau dat bestaat uit een groot grasvlak omzoomd door leilindes in hagen van *Lonicera*. De fietsenstalling is een latere toevoeging, evenals de dwarsgeplaatste banken rechts, deze werkplekken met stroom en wifi waren een wens van de studenten. In de lichte bestrating van de lageregelegen gedeeltes zijn in een gevarieerd patroon donkergekleurde stroken aangebracht.

Een scherm van leilindes (rechts) onttrekt de hoofdingang aan het zicht wanneer je de binnenplaats op loopt. Als vanzelf word je daardoor naar rechts gemanoeuvreerd waar het hoofdpad richting de ingang van het gebouw ligt.

Op het bordes van de grote binnenplaats is de vloer van Noors leisteen met witmarmeren banden voortgezet. Zodat binnen ook hier naadloos overgaat in buiten.

De route naar de hoofdingang wordt gevormd door een geometrisch patroon van basaltkeien met witte stroken van marmer. De rij leilindes begeleidt de bezoeker op zijn weg naar het gebouw. Het kunstwerk *Reflecties* van Wim Doreleijers staat er sinds 1986. Doreleijers is gefascineerd door de organische vormen van groei en heeft die vormen 'gestructureerd' tot rechthoekige patronen. Volgens Siebers past het goed in de tuin waarin de natuurlijke groei in strakke vormen is gedwongen.

de rustige statische inrichting van strakke gazons afgezet met geschoren *Buxus*-hagen. Vier bolesdoorns markeren de hoekpunten van de vierkante vijver. Dit is het kleinste vierkant van een opeenvolging van vierkanten in de totale ruimtelijke aanleg rond en in het hoofdgebouw. In het boek *Maken en laten* dat in 2008 over Pieter Buys verscheen, schrijft auteur Marinke Steenhuis hierover: „In het min of meer vierkante bosperceel is het bouwperceel uitgesneden als een vierkante schaarser beplante ruimte, waarin het vierkante gebouw staat. Deze opeenvolging van vierkante ruimtes zet zich voort in de binnentuinen van het gebouw, waar de materialisering en beplanting steeds gecultiveerder wordt.”

De tweede min of meer vierkante (38 bij 40 meter) binnentuin ligt voor de hoofdentree van het Cobbenhagengebouw. Buys moest hier een hoogteverschil van 1,30m oplossen, hij heeft dit gedaan door een plateau aan te leggen waar door verschillende ruimtes ontstaan met elk een eigen materialisering (zie foto's hiernaast). Het plateau heeft een gazon

dat qua breedte correspondeert met het hogere bordes dat voor de entree ligt. Een rij leilindes begeleidt de studenten langs het entreepad naar de hoofdingang. Een tweede rij schermt de hoofdingang juist af zodat je aan het begin van de binnenplaats de entree niet direct ziet. „Daarmee is het meer een beleving, een reis, een ontdekkingstocht dan wanneer Buys het pad recht voor de hoofdingang had gelegd”, zegt Thijssen.

Zestig jaar na aanleg liggen de tuinen er nagenoeg hetzelfde en keurig onderhouden bij. En dat ondanks dat de universiteit fors gegroeid is: stond er in 1962 één gebouw voor duizend studenten, nu telt de universiteit zo'n twintig gebouwen en twintigduizend studenten. De grootste binnentuin is hier en daar wel minimaal aangepast. Zo kunnen studenten er hun fiets stallen en zijn er werkplekken met stroom en wifi gekomen. Ook zijn er in beide tuinen diverse kunstwerken geplaatst. Die toevoegingen gebeuren altijd zeer zorgvuldig. Dat het gebouw een Rijksmonument is, helpt daar zeker bij, maar de tuinen zelf dwingen ook respect

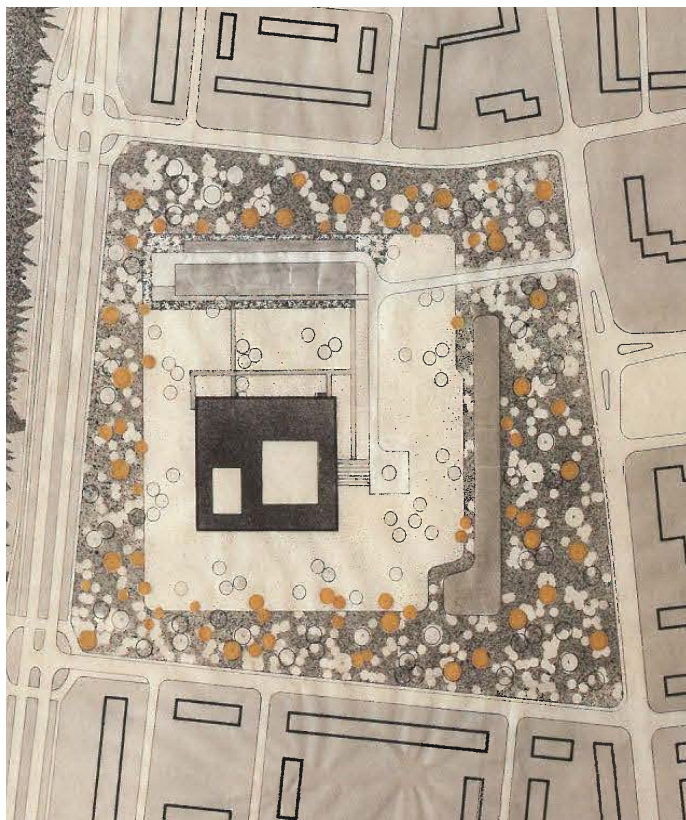
af door de kwaliteit van het ontwerp van Buys, vindt Thijssen.

En, het groen is nu eenmaal het visitekaartje van de universiteit. Bram Groot-huis werkt al meer dan veertig jaar bij de onderwijsinstelling, de laatste twintig jaar als medewerker contractmanagement. Vanuit die functie is hij verantwoordelijk voor het onderhoud van de binnentuinen. Dat dit zeer precies en voorzichtig gebeurt, illustreert de bestrijding van de *buxusmot*, het insect wordt met de hand weggevangen, om te voorkomen dat de rupsen het ontwerp aantasten.

Lopend door de kleinste binnentuin wijst Groothuis op de groenzwarte verweering van de witmarmeren banden. „Die willen we op korte termijn vervangen.” Wellicht dat bij die renovatie voor de *Buxus* een alternatief wordt gezocht om het onderhoud te vergemakkelijken. Om diezelfde reden zou hij in de grote binnentuin de basaltkeien van het entreepad bij een volgende opknapbeurt - die ook ophanden is - willen voegen met een onkruidwerend voegmiddel. „Dan is een keer per maand branden verleden tijd.” <

De selectiecommissie:

„Begin jaren zestig werd Buys betrokken bij het ontwerp van de campus van de toenmalige Economische Hogeschool van Tilburg. De wereld van buiten wordt hecht verbonden met de binnenwereld. Geometrie en natuur zorgen voor een plek die rust en balans uitstraalt. Vijvers spiegelen de omgeving van buiten naar binnen. Hoogteverschillen zijn opgelost in subtiele terraselementen. Een perfecte plek voor studie en concentratie. De schijnbare eenvoud en zakelijke eenheid van architectuur en openbare ruimte maakt het ontwerp tot een fenomeen van een optimistisch tijdgewricht. Het ontwerp oogt anno 2021 alsof het gisteren werd gemaakt. De wisselwerking tussen de tuininrichting van de binnenhoven en de architectuur van het faculteitsgebouw is eerder expressief dan sober en doelmatig, zoals werd beleden in de voorafgaande periode van de wederopbouw.”

Situatietekening, april 1962. In de totale ruimtelijke aanleg rond en in het Cobbenhagengebouw kun je een opeenvolging van vierkanten ontwaren.

